

Излази сваке седмице
на читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредништ-
у „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ,
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПЛАТЕ УЧИТЕЉИМА ОСНОВНИХ ШКОЛА У ПРУСКОЈ.

Кад смо у прошлости броју доказали да је боље бити боктер него учитељ, мислили смо да тако што само овуда бити може али како се убезекну смо, кад у извештају пруског министра просвете, у извештају министра онога народа, који каже: није пушка него школа је пруска потукла Французе, наиђосмо на доказ да има учитеља пруских, који се с платом једва с каквим честитим бојтарем мерити могу.

Еј ви мученици народни! Та као што она у басни тица распара кљуном утробу своју и рани њометичиће своје, те кад их израни дотле да сами без ње живити могу, умире, тако и ви таман отворите деци очи, да виде по свету ићи, затворите очи своје и глађу уморени одлазите са овога света.

Но да причамо како су наплаћени у Пруској учитељи. Тамо има свега 52 хиљаде 381 учитељ. 98. учитеља има, који немају више од 50 до 100 талира плате. Талир чини наших 180 новчића. Дакле и у Пруској има учитеља, који немају више од 6 фор. а. вр. на месец. Зими не може више за сву плату него две олбе млека на дан купити, сад ако има жену и двоје деце онда дође на свако полић млека — сто капи и то му је доручак ручак и вечера и још мора одатле закинути да купи себи жени и деци, ако ништа друго платна, да сакрију наготу своју. Па још кад год је и с друге стране било помоћи, учитељ је навијао сате водио коло, и шкопио прасице, али сад је то срамота, та он је први чиновник у држави.

Хиљаду и четрдесет учитеља има, који добивају годишње 270. фор. Највише их има, који добивају 3 до 500 фор. Тих се пише 11 хиљада 227. По хиљаду форината добивају њих 658, до 1800 фор. 38, а преко 1800 фр. њих 85. Од учитељица има само једна до 1500 ф. Али кад се све у гомилу узме опет их има у хиљаде, који немају доста ни да живе ни да умру.

За надничаре боље се у Пруској старају него за учитеље, који су од ко-

ристи исто спахији као и надничару. Беше одређена комисија, која ће пронаћи, колико је нужно надничару да живи и да му се рад плаћа и ова за три године дана написа читаве књиге о томе и пронађе, да надничару треба најмање 210 фор.

Учитељу је доста 90 ф. Учитељ није дакле човек као и надничар. Стомак његов мора бити у полу толики као у надничара. Он мора бити у полу висок као надничар.

На кантар, под фат морате мењати учитеље пре него што их у школску господу упишете. Сасећи им морате ноге, да им мање одела треба. Чизме им онда ни требати неће. И руке би им ваљало посећи, да их нетребају за то да њима при писању поводе руку ваше деце и прегледалице да им непишу. Нетреба плату према њима, него њих према плати кројити. Свако само за себе може рећи јели гладан или није, али само за учитеље други говоре јесу ли они гладни или нису. Надничари у Немачкој кажу да им треба до 400 фор. да могу на крај изаћи, и то им се верује. Учитељи кажу, да им треба до 600 фор. а њима се неверује. Отуд је да је у једноме округу у 12 а у другом опет у 39 талира већа заслуга надничарска него учитељска, кад би се учитељу баш дало 600 ф. иначе је већа у стотине талира.

Али како да се помогне учитељима у Пруској, кад се и тамо ради као и код нас!

У место да је министар обазрео се на исказ учитељски, уместо, да је наредио да се још једаред мету на кантар потребе једнога учитеља, у место да узме ценовнике, какве су вешти економисти за све потребе склопили, он се обраћа на власти окружне да одговоре на питање, на које су већ педесет година одговарале и никада као што треба.

Нјих 16,579 учитеља у Пруској имају мање или једва толико колико надничари.

Слуге у Хановеру имају осим јела пића стана и кревета до 103 талира годишње, нај-

„Ја сам са француским дипломатом начинио уговор за обрану и нападај.“ —

Деак је на то свога друга озбиљно опоменуо, да пут на који је он пошао и којим хоће народ да поведе, води у пропаст.

„Јесте ја видим провалију пред собом, но уздице су у мојим рукама, кајаси су јаки, можда ћу сретно пројурити преко провалије. Но проклет да је онај који ми се за уздице маши, јер онда је јамачно да ћемо се изврнути, али онда нећу ја бити одговоран за то.“

Преповедач овога каже, да би три четвртине народа уз Деака пристало, да је он стао Кошуту на супрот.

Међутим Баћани забадава седио је у Бечу. Нити га зваше себи, нити га пустише преда се кад је сам то тражио.

Деак услед одлуке Кошутове клонуо је и почео сумњати у нешто.

Он пише Франји Пулском, који је био уз мађарског министра у Бечу, кнеза Естерхазију, и пита га, незнали он што о Французу неком, који је код њега био?

„Ја сам распитивао код овдашњег француског посланства, но ту незнаду ништа о свему што ми пишеш, него опиши ми ти тог твог Француза, али добро га опиши, можда га ја познајем“ — то беше одговор Пулсков.

Деак опише Француза.

И после неколико дана, јави му Пулски, да тај Деаков Француз, није нико други него бечки дворски инжињер — —.

Тако се вата. За то Баћани није ни зван ни пуштан у двор и за то је он одавна у гробу а Деак и данас жив.

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ,

— Конференција хрватских посланика за угарски сабор забључила је 1. о. м. да се Хрвати безусловно придруже владиној странци.

При изборима на земаљски сабор је победила старо-чешка странка и Младо-Чеси су само на једном месту надјачали.

— Цар Франц Јосиф креће се поуздано 20. марта у Далмацију.

— Цар Фердинанд је тако оболео, да је примио причешће.

— Министар финансије у Београду поднео је скупштини предлог о подизању народне банке у Србији. Радња око жељезнице српске почеће се у мају о. г.

Неслагласност између Порте и Аустрије у жељезничком питању изравнана је.

— Министарство хонведско наредило је да се одсада имају војничка вежбања држати у пролеће место у јесен и од 15 маја да се морају почети.

— Црна Гора је због бегства турских заточеника жестоку тужбу подигла, и казала да ће она и сама знати се наплатити. Владе стране умирују кнеза Црне-горе, но како учења Густа в Раш који је био после подгоричког покоља на Цетињу, вели, тешко ће пролеће на миру проћи.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Њ. Величанство поконило је 300 форинти а. вр.) превеној општини у Драганићу у Далмацији, на оправу цреве.

— (Назарени) нису законито признати, него се сматрају да оној вероисповести припадају у којој су пре били, с тога има капетанија случајеве рођења и смрти, њиховом свећенству јавити и записнике водити. Њихово ступање у брак ван цреве, сматра се као незаконито. Парохијал имају исти назарени њиховом свећенству као и до сада у напред плаћати. Пошто се иста секта само трпи, има њихов предстојник случајеве рођења и смрти капетанији јавити.

— (Кнез српски Милан Обреновић) дао је проф. С. Љубићу у Загребу потпору од ф. 2000 — ради издавања описа јужнословенског новца од којег је сад били прва свеска изашла.

(Редан тестамент). У Кули је умро ових дана најбогатији Немац Фетер, који је бирташ био. Пред смрт своју писао је

брата у Чешу, да му остави своје имање пошто деце нема а брат му одговори да му не треба, јер нема ни он деце а има до један милиончић и Фетер расположи са својим имањем овако: Половину своје куће на школу, половину свом келнеру верном, дивну башту баштовану, виноград лекару свом и т. д.

(Шта је боље бити учитељ или боктер) У Мађарској у једном месту живе два брата близанца. Отац паор човек оставио је сваком 400 ф. Обојица су ожењени; један је коме се име Бернат ишао у школу и потрошио на то својих 400 ф. Године 1869 постане учитељем за 150 ф. плате стан и огрев. За јело је плаћао на месец 10 ф. порције 2 ф. 50 н. За пензију 3 ф. остало на одело Брат му стане за 22 ф. на месец да буде чувар на жељезници. Он се рани де и брат али као сиром раденик плаћа само 8 ф. пореза 1 ф. На алине тропи као и брат 20 ф. Остало му је 147 ф. На 400 ф. од оца, које није потрошио добијао је 16 ф. интереса. И тако имао је прве године од брата Берната 563 ф. више а како је за пет година један брат као и други живио то боктер које од заштеде које од интереса има данас 1100 ф. авр. капитала. Ако тако потраје то ће после десет година боктер имати на годину 316 ф. дохода и 4000 ф. капитала кад наврши 30 година службе може као поштен „гражданин“ са капиталом од 10.600 ф. лепо у миру живити а брат учитељ кад 40 год. одслужи добиће 100 ф. пензије годишње, а то је толико да кад умре мора ће се о општинском трошку саранити.

РЕД ЦЛОВИДБЕ.

ПУТНИЧКИХ ПАРОВРОДА ИЗ НОВ. САДА ОД 10. МАРТА 1875.

У Земун и Београд: уторником и петком после 7 сахата из јутра.

У Земун, Београд и Оршаву — средом и суботом у 2 сахата из јутра.

У Пешту сваки дан ван уторником после пола 11 сахата преподне.

Долазак лађа у Нови Сад.

Из Пеште: уторником, четвртком, петком и недељом у 7 сахата у јутру и средом и суботом у 2 сахата у јутру.

Из Земуна понедељником средом петком суботом у пола 11 сахата пре подне.

Из Оршаве: понедељником и петком у пола 11 сах. пре подне

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК Манта Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1875, год.

Излази сваке седмице
на читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредништ-
у „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ,
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ПЛАТЕ УЧИТЕЉИМА ОСНОВНИХ ШКОЛА У ПРУСКОЈ.

Кад смо у прошлости броју доказали да је боље бити боктер него учитељ, мислили смо да тако што само овуда бити може али како се убезекнусмо, кад у извештају пруског министра просвете, у извештају министра онога народа, који каже: није пушка него школа је пруска потукла Французе, наиђосмо на доказ да има учитеља пруских, који се с платом једва с каквим честитим бојтарем мерити могу.

Еј ви мученици народни! Та као што она у басни тица распаракљуном утробу своју и рани њоме тичиће своје, те кад их израни дотледа сами без ње живити могу, умире, тако и ви таман отворите деци очи, да виде по свету ићи, затворите очи своје и глађу уморени одлазите са овога света.

Но да причамо како су наплаћени у Пруској учитељи. Тамо има свега 52 хиљаде 381 учитељ. 98. учитеља има, који немају више од 50 до 100 талира плате. Талир чини наших 180 новчића. Дакле и у Пруској има учитеља, који немају више од 6 фор. а. вр. на месец. Зими не може више за сву плату него две олбе млека на дан купети, сад ако има жену и двоје деце онда дође на свако полић млека — сто капи и то му је доручак ручак и вечера и још мора одатле закинути да купи себи жени и деци, ако ништа друго платна, да сакрију наготу своју. Па још кад год је и с друге стране било помоћи, учитељ је навијао сате водио коло, и шкопио прасице, али сад је то срамота, та он је први чиновник у држави.

Хиљаду и четрдесет учитеља има, који добивају годишње 270. фор. Највише их има, који добивају 3 до 500 фор. Тих се пише 11 хиљада 227. По хиљаду форината добивају њих 658, до 1800 фор. 38, а преко 1800 фр. њих 85. Од учитељица има само једна до 1500 ф. Али кад се све у гомилу узме опет их има у хиљаде, који немају доста ни да живе ни да умру.

За надничаре боље се у Пруској старају него за учитеље, који су од ко-

ристи исто спахији као и надничару. Беше одређена комисија, која ће пронаћи, колико је нужно надничару да живи и да му се рад плаћа и ова за три године дана написа читаве књиге о томе и пронађе, да надничару треба најмање 210 фор.

Учитељу је доста 90 ф. Учитељ није дакле човек као и надничар. Стомак његов мора бити у полу толики као у надничара. Он мора бити у полу висок као надничар.

На кантар, под фат морате мењати учитеље пре него што их у школску господу упишете. Сасећи им морате ноге, да им мање одела треба. Чизме им онда ни требати неће. И руке би им ваљало посећи, да их нетребају за то да њима при писању поводе руку ваше деце и прегледалице да им непишу. Нетреба плату према њима, него њих према плати кројити. Свако само за себе може рећи јели гладан или није, али само за учитеље други говоре јесу ли они гладни или нису. Надничари у Немачкој кажу да им треба до 400 фор. да могу на крај изаћи, и то им се верује. Учитељи кажу, да им треба до 600 фор. а њима се неверује. Отуд је да је у једноме округу у 12 а у другом опет у 39 талира већа заслуга надничарска него учитељска, кад би се учитељу баш дало 600 ф. иначе је већа у стотине талира.

Али како да се помогне учитељима у Пруској, кад се и тамо ради као и код нас!

У место да је министар обазрео се на исказ учитељски, уместо, да је наредио да се још једаред мету на кантар потребе једнога учитеља, у место да узме ценовнике, какве су вешти економи за све потребе склопили, он се обраћа на власти окружне да одговоре на питање, на које су већ педесет година одговарале и никада као што треба.

Нјих 16,579 учитеља у Пруској имају мање или једва толико колико надничари.

Слуге у ХанOVERу имају осим јела пића стана и кревета по 103 талира годишње, нај-

мање дакле 6000 учитеља горе су наплаћени у Прусској него слуге.

Сироти учитељи, они се још дижу и поносе, неће да су у једном реду с надничари, а онај, који му каже господине, додаје уз плату што му даје: цркни господине, јер ти недам ни да као божије створење а камо ли као господин живиш.

Пишући ове редке о Прусској мило нам је што се на народној скупштини у Србији баш онда, кад се предлагало да се свој господи смали плата, учитељима хтела повисити,

и чули смо тамо гласе из села и вароши, који се слагаху у томе: повишуј учитељу, себи повишујеш. Гласови су ти остали у скупштини гласови вапијућег у пустињи, али ако скупштине нема народ је ту. Он их је чуо и разумео. А кад народ отвори школе неће му затварати скупштине.

Свој пак Србадији изнесосмо горње белешке пред очи с тога, да види каква се често неправда својим најбољим пријатељима и код оних прехваљених народа чини, те да напретка свога ради унапреди и ужитак учитеља својих.

О РАСПРОСТИРАЊУ НАШИХ КЊИГА И НОВИНА.

Да је нашем народу тако потребна књига, као човеку хлеб насушни то се не да побити, јер де има књига ту и леба има, јер ту знањ, искуства има а тиме се поред рада до леба долази, па зато није незнатно питање како да ваљану књигу и новину одомаћимо у свакој, па и у најпростијој кући; и ево како ја мислим:

Познато је свима нама, да добро уређени листови и ваљане књиге треба да су јефтине а да то буду нуждан је што већи број предплатника.

Сећаћеду се многа браћа како су наши листови све до скоро (а гдекоји боме још и сад) највећу вику дизали на неуредно плаћање наше публике. Уредник да би одржао свој лист намећао је многима и на веру, с чега штетоваше многи уредници а многи боме, па још и врло ваљани листови, пропадоше.

Овоме целом злу може се доскочити по моме мишлењу само овако: Наши сви листови заједно са књиждаром Браће Јовановића имали би се сложити, те наћи себи једног вредног и одушевљеног путника, уз награду по заслуги. Такав путник за распрострањање ерпске књижевности путовао би целе године те би у сваком селу, у свакој вароши завирнуо од прве до последње куће. Како данас имамо довољно родољуба у сваком па и у најмањем селу, ишли би по свој прилици таквом путнику на руку свугде, да до своје цели дође.

Да је понуда и у овој струци уместна, то сумњам да би у стању био когод побити, јер понудом се даје сваке робе више и боље продати, то је код свију трговаца већ једном тачно испитана ствар, а да је тако то љу ево ја једним фактом засведочити:

Г. 69—70 био сам у трговини у В. Бечкереку. У то доба је покренут лист „Млада Србадија“. Ненађе се ни један ондашњи омладинац који би на „Младу Србадију“ предплатнике скупљао доли једна женскиња Драга Смедеревчева. Иста је скупила нешто преко 10 претплатника. Ја се побуђен нађем и наставим скупљање предплате, и за кратко време скупим преко 70. Тако имађаше Бечкерек близу 90. предплатника. За још веће чудо, на моју понуду предплатише се и бивши Срби а сад покрштени Мађарони.

Овим начином распрострањања књига и новина већ би се ударио чврст темељ ерпској књижевности, тиме што би се многи ваљани људи смели посветити књижевном раду а тиме би и наш народ за кратко време далеко у напред коракнуо.

Што би се на скупљача издало далеко би премашило оно, што би се с њим добило.

На дело дакле господо издаваоци и уредници ради користи своје и народне!

Један потиски трговац.

(Уверени о користи горепоменутог начина за распрострањање наших књига и новина изјављујемо да смо вољни у таку заједницу стати и радо ћемо посредовати при остварењу ове мисли, која ће се тиме лакше извести дати, што ће јамачно и „Матица“ у друштво пристати, те молимо да дотични листови и друштва јаве нам пре свега да ли у опште пристају на заједничког скупљача, па ћемо се по томе договорити ко да се узме за скупљача и како да се са њим удеси, засад примећујемо, да нам се већ понудило за тај посао згодно лице. Уредништво.)

О СРПСКОМ УПЛИВУ НА УГАРСКУ ДРЖАВУ.

предавање Емила Чакре у српском колу.

Задаћа, о којој ћу говорити данаске те-шка је, тим тежа, што је пепео прошлога питања покривен сивом маглом прошлости, а жеравица данашњег питања запретена политичном мрежом.

У прошлости су нам касте¹ сметале, у садашњости партајни живот, обоје се обележити могу као знак времена. То су обични преноси у препорођају народа, у прошлости па и садашњости.

Рекућ ово, замерити ми нећете, ако се строго уздржим историски осведочења, уверења свога осећаја, и своји начела.

Чудна је у нас повест у Угарској. Кад је народ у дремежу био, аристократија² је била на површини, кад је теократија³ била на површини, ђутала је увређена аристократија и народ; кад је народ устао шњиме је била теократија, — данаске чинимске стоји сам народ, право рећи пук, који се по ветру повија, јер аристократије нема, теократија се изиграла.

Јели замерити аристократији, теократији или народу — пуку? није, они су своје дужности савестно вршили! Јер они су сви својој дужности одговорили по времену, по положају, и на прама околностима.

Та народ је сам свој положај дивно обележио:

Што ће Рајко у Срему Турцима!

Зашто? јер није силни Душана, није јуначког Краљевића Марка, није Милош Обилића, Реље од Пазара, Топлице Милана, Косанчића, и друге ђетића, већ остао саморан војвода Рајко.

Честити зборе! ту није народ обележио положај своји личности — јунака — већ народни — властити положај.

Јер српски народ, читаво доба — дела народња, подметао је и износио је у виду личности. У нашем народу више пута оличена је читава народња борба, читав век, славе или патње челичности или мекушности, све у виду поједине личности.

Зашто народ диже Краљевића Марка — Обилића, а проклиње Бранковића.

А тек поздна — поштена и праведна повестница има суд изрећи. У сунце дићи, или у понор ринути. Али ко може струју времена обуставити, осећаје народа угушити?

¹) Каста, то је подела људи: на солдате, попове трговце и т. д.

²) Плећство, немеша.

³) теократија, то је влада божија на земљи, у доба Мојсијево Бог је преко Мојсеја народом управљао и т. д.

Но, пређимо ближе, данашњем задатку.

Данашња полиглотна⁴ Угарска, била је полиглотна и Панонија.⁵ На северу становали су Словаци и Русини, на западу Хрвати и Словинци, на југу истоку Срби и Бугари, сви су ови становали пре Мађара у Угарској, ма да Салај и Хорват⁶ то никад признати нећеју.

Али зна то читав стари угарски државни устрој и носи печат словенски; који бије надутост мађарског преузноса: сабор (дијета), палатин, феишпан, вицишпан, вармеђе, све је то одискона словенско, које су пришелци попримили, уздржали, разгранали а саде су жавају.

Шта више, та прва звања, у најстарије доба и обављали су Словени, нарочито Срби, јер Турчански спомиње као палатине Србе: Уроша, Раду, а трonoшки летописац тврди да је први Ремету други Фенек — дакле православне задужбине, које и данаске стоје, својим новцем подигао.

Но у оно доба није се Угарска ни владала ни као мађарска, ни као католичка. Печат католичанства ударио јој краљ Лауш, а мађарштине краљ Матија Корвин. Супрот првог борио се Душан, Вукашин. Супрот задњег ђорђе Смедеревац и син му Лазар; а по најбоље сва српска госпоштина, коју је народ обележио у личности војводе Кајице, а повестница у браћама Абоговића, који волеше и турске чалме него црвене клобуке (тадање хусаре).

Друга је повесница Угарске по белином нотарију, Капринају, Прају, Дифрену, Мајлату, Салају и Хорвату, а друга по Турчанском, Ђорђу Сремцу, Јаничару, Балуђанском, Гилфердингу и Шашинеку. Задњи су сасвим други правац дали Угарској, тако званој мађарској повесници. Колико је у први све мађарско, толико је у задњи више словенско.

И наши повестописци обично почињу о српском утицају на угарску, и то старији тек по прелазу кнеза Павла, новији од Ђурђа Смедеревца, и то сасвим узгредно, главно им је по прелазу патријара Црнојевића.

Но, ми ћемо се у задњије доба вратити.

Ту затичемо ове државе у повоју: Угарску и Србију — Раму. Нити је још запад упливисо на Угарску нити Визант на Србију. Јоште веје дух слобoштине око српски жу-

⁴) реч грчка значи: с много језика.

⁵) тако се некад звала данашња Угарска.

⁶) мађарски писци историје.

панија, словачки и русински окола. Да јимature печат владарства — круне, Хуни, Јазиги, Татари, Сикуљи, Бугари, вијају се од Черне до Ваге. Српкиња, долази у Угарску, да положи основ државном устројству.

Јелена, кћи белога Уроша, жртвује своју младост, своју љубав, да само, својом надвишношћу уздржи, необуздани варваризам, који греду са југа истоку, да у зачину не угуши српску државу, од које је доцније превао Рим и Цариград. Јелена полази за слепога Белу, помаже православију, кида чворове с Атилиног бича, уништава арпадову господштину — заото и данаске у староме Јанополу де је Србин бела врана, живи јој успомена у преосталом српском народу; а праведна повесница уздићиће је и над тројанском и византском великом Јеленом. Јер њену величину признају и сами мађарски повествописци само наравно са другог гледишта.

Докле је снажније православље било у Угарској, дуже се је и држала словенштина на површини угарске државине, јер у оно доба народност је вером била обележена, заото у оно доба тече крв у данашњој Куманији и Потисју, не православни Мађара већ Словена, који бранећи крст, бранише и словенштину, а они немачки и талијански витезови, који помагаше католичким мађарским краљевима, нису супрот вере, већ супрот словенства војевали. Још и данаске спомена православљу имаде у мађарској Куманији. —

Ограшје Рима и Цариграда вазда је Срем био, по опадају Рима и Цариграда, преувели су поште Срби и Мађари, преко Срема постојали су Срби краљеви мађарске, бар у листинама, и то пре, него Мађари краљевима Србије, јер Уридабаница, морала је напустити мегдан с првим Немањом, а ту се је уклонио уплив мађарски српскоме, кога је и католички Урбан забиљежио, а фратор Катић опевао.

Краљ Милутин повративши Срем, заузевши један део Славоније и Баната попримио је прави наслов и „краљ мађара“ а освојене земље уступио је своме брату на ужитак, које за његовог живота Србији су и принадлежале.

Са краљем Лаушем и силним Душаном, узимају обе државе, Угарска и Србија, други вид, други облик. Лаушу се оће на исток, Душану на све четири стране, преко Босне и Дубровника оће Угарску и савезнике да скучи.

Лауш баца се сасвим у наручје папизма, Душан привидно, а кад осети да народ неће у Латине, прогони фратре и немачке ритере — које донесе му крстоносну војну на врат, под вођством мађарског Лауша.

Две битке решише, па Београд, Мачва, Банат и Срем у српске руке пређоше. И тек по његовој смрти Лауш и је на ново поседуо, које је Вукашин напустити морао, због напредујући Турака. Но за времена кнеза Лазара поново освоји Мачву и Београд зет му Вук Бранковић.

(Продужиће се.)

О В О Ћ А Р С Т В У.

12. Марта ове г. по подне држао је г. др. Ђ. Натошевић по своме обећању на позив „новосад. срп. кола“ своје прво предавање „о воћу“ у срп. позоришној дворани.

После кратког увода о важности воћака говорио је најпре о воћу као храну; да је воће једна од најпријатније најздравије и најприродније хране, мила деци и старцима женскињама и многим другима, и да нигде није добар знак кога не воли; да је воће врло лака храна, уједно и напој, лако се разнаје ако је поварено, нетреба готовљења, да је заслада цару и сиромасу, и да се њим мноштво друге хране заштеди, а сви здравији остану, особито дети.

За тим је говорио о воћу као леку. Ту супретрешени елементи којима се лече и наведене поименце болести: слабост и балавост желудца, шуљеви, глисте, неке болести на јетри и слевини, патње од камена, сви видови костобоље, кашљеви и сува болест, водена болест, шкрофуле, оспе, и неке нервозне боде-

сти, па болести женске, дечије и старачке; да је воће најбоља понуда болесника воћњаци и воће најбоља предохрана у редњама и поморима; да је лечење с воћем познато од старих времена, да га данас сви све боље прихваћају, да има већ и око нас места чувених с лечења воћем а код нас ће бити и бољих, и наведено је, како се воћем лечи.

За тим је говорено о користи од воћака за себе, осим воћа; да воћке држе предео и станове више топлије, лети хладовније, да климу поправљају, да заклањају од ветрова и пожара, да многу влагу испаравају и тим врућину ублажују, и да навлаче облак и кишу, те чину околину плоднију, да је код њих више воде и лепших и сталнијих извора и бунара, да навлаче електрицитет и тиме преводе буре, те благотворније ове свој посао врше, да листом вавдух чисте, те вато су куће и предели здравији за људе, где је воћака, да болесници лакше и срећније пролазе, да је мање болести и помора, и самртника и да је снаге и дуга века више с воћ-

кама него без њих; да војке земљу нагноје, да је испод њих трава најсочнија и паша најбоља, и да онде стока благује и најбоље напредује; и кад војка угине остаје дрво скупоцено од ње.

Најпосле је говорио о естетичким и моралним упливима, како војке украсе сав предео, како је и стока која одрасте онде боље буди а људи далеко племенитији, како се по војкама око куће позна равуман и мио и драг домаћин и домаћица, како је ту лепша наравност и тврђе поштење, како то на децу има још благотворнији уплив, и није чудо, што с војкама постане милија и постојбина.

Како је војка с тих узгубно узетих користи један од највећих дарова, и ма да није све о њој одма познато било, опет је људима још из преисторичког времена омилила, и највећи цареви и царице је пазиле, одпре 3 и по иљаде год. Семирамида, Кир, Александер велики, и слави је Омир на особито Римљани, који је и по нашим крајевима расадише, и прича о старцу и цару Андријану, али највећма расад војака прихвати велики франачки цар Карло, па после и крсташке битке помогоше му, у нас их наши цареви и краљеви особито од св. Саве прихватили, у Мађара велики Лудвиг, у Аустрији цар Максимилијан у Францува Лудвиг XIV.

Најполе говорено је о томе, колико могу војке да обогате поједине људе и целе земље и државе; ту је наведено, да никоји расад ни усев са онолико земље ни близу онолико користи не донесе да нека војка према трошку око ње у један мах више користи да него 3 и 4 ланца земље најбољим житом, да мали ланац најлоше земље засађен најлошим војкама најмање 150 фор. годишње доноси, а бољим насадом по 500 и 600 фор. а у вештака и по 2000 и 3000 фор. те по томе да је војка најбољи капитал који износи камата не на 20 и 30 50% него 20 и 30 и 50 пута онолико колико је уложено.

За тим је набрајао много места у Француској Швајцарској, Немачкој, Аустрији па и Угарској која много иљада ф. од својих војака што их уз друмове имају сваке године вуку, и тим све општинске трошкове подмирују господарски плаћајући своје свештенике и учитеље и друге општинске чиновнике, а многа општина отуда и државне данке исплати тако да људи ни крајцаре из свог џепа не давати неморају;

За тим је наведено: како тамо, где се толико новаца од војака добива нема овако празних ни пустих земаља, него је све насађено војком, дворашта и улице, друмови, поља, пашњаци, ливаде, а

шумско се дрво само у шуми оставља, а од свуда друкче вади, па војка сади, и по самим њивама, те су и аренде тих салаша скупље и земља с војкама у бољој цени; да војке оно што њиву општете на усеву својим родом десетероструко накнаде; и да оне општине које се војкама богате имају и држе веште војаре као чуваре својих општинских војака.

За тим су испоређиване наше земље, колико би нас обогатити могле, кад би се војкама насадиле и како би само од војака уз друмове могле све наше општине много више иљада фор. вући, него она села по Немачкој.

За тим су наведено рачуни од друмова новосадских и оближњих места, којих дужина износи на 20 миља, по 4000 хвати, све на 10 хвати 1 ора или 1 шљива, са сваке стране друма у два реда, с доносом од ораха само по 5, а од шљиве само по 1 форинту које износи преко 100.000 ф. годишње.

и стављени су ови рачуни како старешинама домаћима тако и општинским на срце.

Најпосле су изнешени рачуни од насада војака по целој овој држави: где само од насаде оних 911 м. миља у Угарској и 426 м. у Аустрији непродуктивне земље шљивом 5½ милијарада а 772 м. пашњака у Угарс. и 849 м. у Аустрији 6½ милијарада, и 718 м. ливада у Угар. и 673 м. у Аустр. 5½ милијар. и друго преко 12 милијарада фор. с године у годину а 1 ф. од шљиве носити мора, само по 1 кв. од фор. порезе 130 милијуна ф. годишње.

и тим је после неколико речи о жалосном стању школа земљоделских у Аустро-Угарској које би имале да уче народ привреди и производњи, па и дивању војарства,

завршено предавање тим, што је овим рачунима додирнуто и данашње најглавније питање државно у Угарској за које је наведено, да је вредно да се на час сва друга забаце и највеће награде изложе, за решење овог питања о насади војака јер њим ће се избавити држава, влада и народ од пропасти финансијалне, која грози црње од најкрвнија душманина.

Г. др. Натопевић лепо је извршио свој задатак, али само нам је жао, што не би више слушалаца, особито од ратарског staleжа, за које је ова ствар од највеће важности и користи. Друго предавање као продужење било је у петак по подне у 5 сати у позоришној дворачи но о томе други пут.

У Новом Саду 18. марта 1875.

II.

Б Е Л Е Ш К Е.

О одгајању пилића пише у „Тежаку“: „У више прилика жалили су ми се познаници и пријатељи моји, који се занимају, поред других послова, и са

патењем пернате живине, а особито патака и кокошију, да им пилићи, докле су још паперјем обрасли, црквају, и пачићи за првих 15 дана свога живота.

Па к мени самом дешавало се при почетку подизања те живине то исто. Од 50 пилића цркло ми је 20 за 6 дана и то сви под истоветним знацима.

Пиле добије на паперју испод тртице неку лепљиву балегу, која се мало по мало збије у грудву. Кад се та грудва увелича као лешњик, онда се пиле сневесели, престаје да једе, стане да се поводи и црне напрасно. Чим је једно пиле на овај начин угинуло, одма су газде ишчекивале и већи помор, што се одјеста и дешавало.

Ја сам, као што рекох, ову незгоду приметио и на мојој живини, па сам одма узео те у практичним делима о живинарству потражио; е да ли има лека против ове опаке заразе. И дојеста у Етелевом делу о живинарству најбох врло прост лек за ту болу. Лек се тај састоји са свим просто у овоме:

Сваком пилету се, чим му буде 3—4 дана, маказама подсече паперје испод тртице у кругу од $\frac{1}{2}$ цола.

Но као што је увек све пилеће болести лакше предупредити но излечити, тако је и с' овом. Боље је постарати се, да се болест ова и не појави но појављену лечити. Постарати се пак може сваки за то лако, ако избегава малим, још неодевеним пилићима, да даје само врнасту храну. Ако се пиле, пре но што се перјем обуче, рани врном кукурузом, пше-ницом и т. д. оно не само што избаца врло лепљиву

балегу, те добије овде описату болест, но лако запада и у друге, тешке болести, од којих се теже лечи но од ове. С' тога је добро пилеж, докле се у перје неодење, мање врнастом но другом: животињском, травастом и мрвастом храном хранити. У сваком случају најбоље ће ономе пилеж успевати који га са што разноличнијом храном хране, и који успаза да му пилићи увек имају чист напитање и сувоту.

Што се пачића тиче један од узрока њиховом црквању у прво време њиховог живота нашао сам и у томе, што их сувише рано пуштамо у слободу, а нарочито у воду. До душе паче, по самој својој природи је пловица, — животиња којој је вода први услов гајењу и подизању, али ако се оно сувише рано, одмах пошто измили из јајета, пусти у воду, оно лако навебе а при најмањем навебу, згрчи се и црне.

С тога сам видео, да они пачићи најбоље успевају који се 15 дана непуштају у већи простор да тумарају, но се држе затворени. Вода им се за то време даје у плитком суду, да се не могу купати; јер ни једна животиња тако лако не озебе као паче које га није перје пробило. Ово је у свези с' тиме, што се у пачета она жљезда што лучи маст, којом одрасле патке, гуске и све пловуше мажу своје перје, те их вода не може кроз перје до коже да пробије, доцније развија но други органи.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

У Новоме Саду од 10 — 18. марта. Време једнако ладно. На римски ускрс нико не пође у пролећном оделу. Трговци с хаљинама и мушким и женским слабо су пазарили и у опште пијаца пред ускрсе тако слабо посећена као никада. Одкад пароброди пођоше трговина с раном оживи мало те су се цене

поболшале овде, а и на већим пијацама тако је. Ми их сваке бележимо:

Жито 1 класе 4 ф. 80 до 5 ф.

Јечам 2 ф. 80 до 3 ф.

Кукуруз 2 ф. 60 до 80 н.

Зоб 3 ф. 90 н.

И све бечка цента.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

У Каменици 17. марта. Ево је већ ту месец дана како смо у допису одовуд изнели на видело како се рукује са школским фондом нашим. Онда смо молили и говорили господину председнику управе школскога фонда, да сазове скупштину и положи рачуне, а сада га позивамо да то што пре учини, више Каменичана.

У Черевиху 18. Марта. Сличан случај ономе у Футогу десно се и овде с тога га на свет износим. Продате су на лицитацији таљиге за 3 ф. које су вредиле 30 ф. Ту је било више лицитаната који су хтели терати да исте таљиге не оду у бесцен али се један велики непријатељ и каишар ту десно, да се томе дужнику освети, и рече другима лицитантима, немојте браћо лицитирати да изађу скупе јер сам ја намеран купити у бесцење вато да вратим истоме таљиге натраг. Људи мислећи да је то истина да он жели

ономе човеку помоћи, одустану од лицитације. Овај бездушник чим је купио таљиге неповрати ономе чије су, но одвуче својој кући и прода другом за тродупле новце и то је био још његов жалостни комшија. Сад сте доста видели које узрок нашој народној пропасти нико други него „злоба.“

К . . . . Њ.

У Силбашу 16. марта. Држим да ће се овим путем приемоћи оној ствари коју треба сваки наметан свом душом да пригрли, те велим да се за наше вероисповедне школе нико не брине, ни школска власт ни општина и да ни у најсиромашнијој општини нема уће школе од ове у Силбашу. Нити је ту соба школска нити стан учитељев као што ваља. Нашто су дакле параграф 66 краљевског решкрипта и 8 и 16. уредбе?

У Чоки 13. марта. 1875. Општинаа Чокањска имала је пре 4. године стару цркву. Нашло се људи, који су хтели нову и већу начинити. Па кад је општина уговорила са неким зидарем Шмаусом, да јој овај за извесну своту новаца нову цркву начини, — почну неки опет наговарати да се одустане од те намере. Мајстор видећи трвење и неслогу обејух странака радио је како је хтео те тако није ни довршена била, сруши се. Мајстор — Шмаус — разболе се опасно и умре. Сад је црква смештена у школском стану. Ово заиста жалостан појав. Нити имамо честите и ваљане црве нити пак школе. Помислите да ли то одговара законима о здрављу, кад се у једну собу

спрате 50-60 ђака? А соба је до 3 фата дужине и до 2 фата ширине и висине.

Овде је сад реч о новој цркви. Ако буде слоте а и година понесе, онда ће ваљда и црква начињена бити.

Ове године није општина добила државне припомоћи, јер јој ваљда новчана невоља државна недопушта то чинити. Надамо се да ће општина начинити и иространију цркву а и школу. Треба за оба света радити. Јер ми у нашој школи још немамо зидних слика, мапа, глоба и т. д. Књижнице школске немамо, јер немамо ни фонда.

Л.

ПОДЛИСТАК.

КАКО ЈЕ МИШКА Ј. ПОСТАО ВАРМЕЦКИ ГОСПОДИН-КОМЕСАР.

Старији читатељи сећаће се старог немешког доба, али млађи ни појма имати о томе не могу, те за то и науних из тога доба једно наименовање на јавност изнети — које је истинито — и које сам сам из уста Баћа Блашка слушао приповедати у његовој кући. —

Мишка Ј. био је из Бачке, Села В. од прилично имућних родитеља — па пошто је је јединац у оца био — и пошто је местну основну школу изучио — отац рад будући радост од њега дочекати, похита што пре и ожени га са Боришком Н.

Мишко је био доброћуд, а прилично је о паштио се радити — но за кратко време омрзне на плуг и дрљачу — и науми орање и сејање слугама предати — а он да се лати овце чувати, — и тако наш Мишка више од 2 године чобановао је наравно своје сопствене овце чувајући. —

Мишка беше у хатару први чобан, његове су овце најбоље и најдебље биле — на њега ни један чобан није смео ударити — а како и да сме — кад је Мишкин отац не само богат немеш него јошт и кнез у селу — код њега је свакидашњи гост Плебанос и Домин — а ако који ешкуч кад и кад позват буде на вечеру други су му сви завидили — а онај који се те части удостоио, држао се за најсрећнијег у Селу, — а кад је у село солгабиров долазио — другоме ни за главу отишао неби него управо кнежевској кући тера — а како и да неби кад у селу нико — па ни самог плебаноса газдарица *Пана-пани* — незна таки гулаш (паприкар) изредити, као млада, мењечка, Боришка. —

Сви дакле чобани, између којих је било свакојакних савијали су се околу Мишке — и њега су пазили — њему никада ни једно имањче није фалило — он је први у потрици био — њему суда није било — а ко како и да буде, кад је он једно немеш а друго кнежев син — који се дакле њега чобан држао, тај никада

ни паре потрице платио није — шта више ако га је ко тужио — сам је награисао — јер по суду општинском јошт је тужитељ свагда окривљен био. —

1842 Године о јесени, када чобани тако звану редничад кољу, и Мишка по адету и своје рувету закоље једно трзањче и на вечеру позове неколико својих добрих пајташа. Ноћ била је тија а месечина као дан, паприкаш је у бакрачу кркћао, а они су се разговарали и шале збијали, па кад је паприкаш готов био, поседају браћа околу бакрача и стану кусати. Чутуре наравно да нису фалиле.

По дужем разговору најстарији Петер Балог-бачи, наведе како ће сад скоро бити вармецка респтаурација, и како му је жао, ако вармецки комесар, Н. Н. службу изгуби јер тај вели добри господин много га је пута из невоље и за багателу избавио, може вели сад какав новајлија доћи па онда тешко нама, него настави даље, знаш шта Мишка брате, ја мислим да би и ти могао бити комесарур, ти си Немеш, знаш добро писати и читати, имаш лепу сермију, отац ти је кнез, имаш доста пријатеља а Немеш бочкороши у опанци сви ће за тебе гласати. Ја сам отоме већ давно мислио, а нисам имао прилике дати таки саобштим, сад дакле чини како знаш, ал ја велим ако ти мене лудог Балог Петера послушаш, да нећеш нимало фалити, па шта кошта, кошта, то ћеш ти све за неколико месеци накнадити јер видиш наш комесар дошао је рећи и го, и бос, ни пинкла на пуклу (ни завежљаја, на леђи) а сада, сада по моме простом рачуну исти је купио у Ст. Т. 100 лонаца земље, а тако држим да и готовине до десетак иљада има.

На ову понуду Мишка се смешио и Петер Бачију приметио, да се комесари не бирају него их велики жупан именује па када тако иде како можеш Петер Бачи мислити

да ће мене велики жупан, покрај толики капуташа изелица наименовати, а да то тако иде, баш сам ономадне чуо од солгабирова, који је код мог оца на вечери био.

Петар Бачи мане главом и натегне чутуру па се наклокоће, па оставивши чутуру настави даље:

(Продужиће се.)

Д И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ,

— Руски Цар наредио је да се састану искусни људи, па да изнађу како би се дало да се укине светковање толиких светаца и да се истреби из народа страст за провађањем.

— Министар просвете забранио је неке романске књиге отачаственице за школу, као оно српску отачаственицу од Вучичевић. Та је забрана изашла баш у оно време, кад су Романски посланици изјавили, да ће подпомагати нову владу.

— Министар Тиса укинуо је фонд одакле се шпиони плаћали.

— Састанак сабору далматинском, који је први пут одређен за 25. Март, премештен је на 7. мај.

— Ради се на томе, да се друшчије уреде епархијске скупштине, и то по жељи синодовој. Уједно се поговара да ће и при новом састанку сабора бити комесар Хубер.

— У Шпанији борба траје. Но један по један генерал одпада од Дон-Карлоса. То је учинио генерал Кабрера и Дон-Карлос је прогласио да га убију де год га ухвате.

— Енглеска влада је изјавила у сабору енглеском, да је она позвана да се изјави за конференцију, на којој ће велике силе решити, имали Србија и Романија право да склапају трговачке уговоре са страним државама, но да о томе она ништа озбиљно не мисли.

— Министар Тиса изабран је у Дебрецину једногласно за посланика.

— Кнез Сапјежа, земаљски маршал галицијски кнез Јаблонски, тајни саветник, др. Гисера бивши министар и гроф Борковски, камерер Н. В. који су улетени били у процесу Офенхајмовом који је тужен био, да је за милионе преварио царевину, и који је 80 хиљада форината дао на адвокате, те га ови одбранише одагнани су са двора царевог и позвани да захвале на својим званијама, јер ма да нису осуђени опет су цару толико прљави, да је срамота да у његову кућу долазе.

— 10 марта беше министарски савет целокупног министарства, на коме је суделовао и барон Молинари. Договорало се о поднесцима Молинаријевим за Крајину, но Молинари није саслушан и хоће да даде оставку, јер од железнице крајишке скорим неће ништа бити.

— 11 о. м. изјавила се влада у скупштини београдској, да је сасвим јамачна надвеза српских железничких пруга на турску и Мађарску пругу. Скупштина је наредила, да се одмах железница гради,

— Услед турског насиља морало је из Херцеговине утећи 50 најотменијих Срба. Изгледа да ће немира бити.

— 17. о. м. састали су се чланови митрополитског савета и 18 о. м. чланови апелаторије у Карловцима.

— Министар Трефор овлашћен је од. Величанства, да може сазвати сабор карловачки.

— У четвртак 13 о. м. распустио је кнез народну скупштину у Београду за то што ова не може са владом да се слаже. За 4 месеца састаће се нова скупштина.

— У Дубровнику поздравиће цара аустријског арбанашки наша. Кнез Никола неће саћи доле да поздрави цара нити ће цар ићи ма Цетиње и то све ради Турске.

— Саветник земаљског суда Витман и државни тужилац Ламезан. познати из процеса Офенхајмова, као пријатељи правде и поштења, добили су ордене гвоздене круне трећега реда.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Жупани су:) Погледити за жупанију загребачку: Огњеслав Утјешеновић за жупанију Вараждинску; Александар пл. Фодроци за жупанију речку; Лазар Давидовић за жупанију крижевачку; Људевит Рајснер за беловарску; Мирко Кршњави за вировитичку; Иван Вардијан за пожешку и Јулије Бубановић за сремску.

(За поджупане наименовани су:) Мартин Ожеговић за поджупана у Пакрацу. Стеван Ковачевић, за поджупана у Ђакову. Иван Младеновић за поджупана у Вировитици. Будислав Будисављевић за поджупана у Руми:

(Лепа досетка.) Два трговца пењаху се поред кола уз брдо, којим се иде зеленоме венцу иришком и нађу свилену мараму, на путу. За њима је ишао Ирижанин, који је то видио. Кад су дошли до венца затеку друга кола иришка. Први Ирижанин рекао је овоме другоме за мараму, и овај приђе трговцима и запита их јесу ли нашли мараму какву. Трговац, који је мараму подигао, одговори да јесу, но запита Ирижанина, је ли он баш изгубио мараму. Кад овај рече: јесам, Бога ми, онда трговац извади из другог џепа своју мараму и запита Ирижанина је ли то твоја марама? Овај одговори да јесте и хтеде је узети, а трговац извади другу мараму и каза: а где ја сам ову нашао, а ти си ову изгубио. Други трговац да пуење од смеја, а Ирижанин спусти нос и кола нуз венац у Ириг.

(Књига говор цвећа) готова је и може се добити код оних, који су у позиву на претплату означени као скупљачи.

РЕД ПЛОВИДБЕ.

ПУТНИЧКИХ ПАРОВРОДА ИЗ НОВ. САДА ОД 12. МАРТА 1875.

У Земун и Београд: уторником и петком после 7 сати у јутро.

У Тител Земун, Београд и Оршаву: уторком и петком око поноћи.

У Пеншту: понедељником и петком у 6 сати у јутро, а недељом, средом четвртком и суботом после пола 11 сати пре подне.

Долазак лађи у Н. Сад: Из Пенште уторником, четвртком, петком и недељом у 7 сати у јутро, а уторком и петком око поноћи.

Из Земуна средом, и суботом у пола 11 сати преподне

Из Оршаве: понедељником, и петком око 1 сата у јутро. У Новом Саду 12. марта 1875.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Овдашњи честити грађанин Јован Беквалац изволео је мојој школи за 5. фр. школски књига поклонити с којима ће се служити они ученици, којима родитељи или не могу или неће књиге да купе. На овом лепом дару како ја тако и моји ученици топло му благодаримо.

У Ст. Футогу 18. Марта 1875.

Коста Шијачки,
учитељ.

ВЛАДНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК Панта Поповић.